

ประสบการณ์ว่างงาน ของบัณฑิตสาขานดนตรีไทย: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา

Unemployment Experiences of Thai Music
Graduates: A Phenomenological Study

ปานิสรา เผือกแห้ว^[1]

Panisara Phueakhaew

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ (1) อธิบายประสบการณ์ว่างงานของบัณฑิตสาขานดนตรีไทย (2) ค้นหาความหมายของประสบการณ์ว่างงาน (3) อธิบายวิธีการจัดการชีวิตขณะว่างงาน (4) ศึกษาสาเหตุของการว่างงาน และ (5) วิเคราะห์แก่นของประสบการณ์ว่างงาน โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวทางการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 12 คน ที่มีประสบการณ์ว่างงาน

ผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ขณะว่างงานจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสะท้อนถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับบัณฑิตขณะว่างงานว่าเป็นช่วงเวลาแห่งความหลากหลายทางอารมณ์ที่ปราศจากความสุข ผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายของประสบการณ์ว่างงานของตนเองผ่านภาพตัวตนที่เกิดขึ้นจากตัวตนเดิมที่ผู้ให้ข้อมูลมองตนเองหลอมรวมเข้ากับตัวตนที่สังคมมองผู้ให้ข้อมูล กลายเป็นภาพตัวตนใหม่ซึ่งมีทั้งตัวตนในเชิงบวกและลบ ขณะว่างงานผู้ให้ข้อมูลมีวิธีการจัดการกับปัญหาความเครียดและปัญหาทางการเงินด้วยวิธีการที่หลากหลายตามแบบฉบับของแต่ละคน สาเหตุการว่างงานที่ได้จากการตีความคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลมีทั้งสาเหตุส่วนบุคคลและสาเหตุจากสภาพสังคมเศรษฐกิจการเมืองที่เปลี่ยนไป ที่สำคัญที่สุดพบว่าแก่นประสบการณ์ว่างงาน คือ ‘เรียนรู้เพื่อปรับตัว’ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะขัดแย้ง ระยะปกป้องตนเอง และระยะปรับตัว

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาดนตรีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คำสำคัญ: ประสบการณ์ว่างงาน บัณฑิตสาขาดนตรีไทย ปรากฏการณ์วิทยา

Abstract

The major objectives of this research are to (1) describe experiences of unemployed graduates in Thai music field, (2) elicit the meaning of the experience, (3) explain the way to handle their lives while they are unemployed, (4) study the causes of unemployment, and (5) analyze the essence of the experiences. This research was conducted by qualitative approaches based on the principle of phenomenological study using an interview of twelve participants who experienced unemployment.

According to the findings, the unemployment experience through the lens of participants reflects the feelings that happened with the graduates while they were unemployed; at that time, a wide variety of emotions occurred except ‘joy’. Participants defined ‘unemployment experience’ by way of ‘self-image’ that created from their original existence as they look through themselves. This was combined with the existence that was created from society’s perspective. As a result, this eventually became a new self-image; there were both positive and negative self. During the unemployment period, participants had their approaches for tackling tension and financial problem; they managed with a wide variety of solutions based on individual styles. The causes of unemployment interpreted from participants’ view took account of personal cause and the change in social, economic, and political conditions. The most important thing discovered was that the essence of the experiences is ‘learn to adjust’, which can be divided into three stages, namely conflict, defense, and adjustment stage.

Key words: Unemployment experiences, Thai Music graduates, Phenomenological study

บทนำ

สังคมไทยในอดีตมีดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องในรูปแบบของดนตรีพิธีกรรม ทั้งที่เป็นพิธีแบบชาวบ้าน รัฐพิธี หรือแม้แต่พระราชพิธี ดนตรีไทยถูกใช้ใน กิจกรรมทางสังคมในโอกาสต่างๆ นับตั้งแต่แรกเกิดไปจนกระทั่งตาย ทว่า ปัจจุบันดนตรีไทยเป็นศิลปะประจำชาติที่เข้าข่ายต้องอนุรักษ์และทำนุบำรุง รักษาไว้ มิได้มีบทบาทในกิจกรรมทางสังคมและถูกใช้อย่างแพร่หลายดังเช่น ในยุคก่อน เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็ด้วยผลกระทบมาจากการแพร่หลายของวัฒนธรรม ต่างชาติที่คนรุ่นใหม่คุ้นเคยจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555) ประกอบกับการขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจาก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทำให้แทบไม่มีรายการโทรทัศน์หรือวิทยุที่เกี่ยวกับ ดนตรีไทยเลยในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา

แม้ดนตรีไทยจะยังไม่หายสาบสูญไปจากสังคมไทย เพราะยังมีคนอยู่ จำนวนหนึ่งให้ความสนใจฝึกหัดดนตรีไทย คนเหล่านี้ส่วนหนึ่งมีความผูกพัน กับดนตรีไทยมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ส่วนหนึ่งเพราะผู้ปกครองให้การสนับสนุน บุตรหลานในการฝึกหัดดนตรีไทย ถึงอย่างไรก็ตามปริมาณช่องทางการ เผยแพร่ดนตรีไทยและการศึกษาดนตรีไทยก็ยังมีไม่มากเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณาในแง่ตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพทางด้านดนตรีไทย แล้วยังเป็นเรื่องที่น่าวิตกกังวลอย่างยิ่ง เพราะมีบัณฑิตจำนวนไม่น้อยที่สำเร็จ การศึกษาในสาขาดนตรีไทยแล้วประสบกับปัญหาว่างงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บัณฑิตสาขาดนตรีไทยในระดับปริญญาตรี เพราะตำแหน่งงานที่มีไม่เพียงพอ กับจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่มีเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกัน

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 23 ระบุว่า การจัดการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษานั้น ต้องบูรณาการความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ซึ่งในข้อ 3. ระบุชัดเจนว่าให้ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนประกาศ เรื่อง มาตรฐานสถาบัน อุดมศึกษา พ.ศ.2554 ยังได้กำหนดภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปและ วัฒนธรรมว่า “ให้มีระบบและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิลปะและ วัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนโดยตรงหรือโดยอ้อม”

นโยบายทางการศึกษาของหน่วยงานภาครัฐดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษานับสนุนการเผยแพร่ความรู้ และจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมมากขึ้นโดยลำดับ ทว่าไม่มีแนวทางการกำหนดแผนการผลิตบัณฑิตทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ชัดเจนว่าควรมีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาต่อปี มากน้อยเพียงใดให้เหมาะสมกับจำนวนตำแหน่งงานที่มีอยู่ในตลาดแรงงาน ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตทางด้านดนตรีเป็นจำนวนมากเกินกว่าความต้องการของตลาดแรงงาน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะเผยแพร่ให้สังคมได้รับรู้ถึงประสบการณ์ชีวิตของบัณฑิตสาขาดนตรีไทยขณะว่างงาน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สะท้อนภาพปรากฏการณ์ในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลเอง อันมีที่มาจากคำถามหลักที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

คำถามวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ว่างงานอย่างไร ให้ความหมายกับการว่างงานว่าอย่างไร อะไรคือสาเหตุของการว่างงาน และมีวิธีการรับมือกับปัญหาเหล่านั้นอย่างไร รวมถึงแก่นประสบการณ์ว่างงานในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลคืออะไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่ออธิบายประสบการณ์ว่างงานของบัณฑิตสาขาดนตรีไทย
2. เพื่อค้นหาความหมายของประสบการณ์ว่างงาน
3. เพื่ออธิบายวิถีจัดการชีวิตขณะว่างงาน
4. เพื่อศึกษาสาเหตุของการว่างงาน
5. เพื่อวิเคราะห์แก่นของประสบการณ์ว่างงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีไทย จำนวน 12 คน จากการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบสุ่ม ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลดังนี้ (1) บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีไทย ในหลักสูตรศิลปบัณฑิตหรือศิลปศาสตรบัณฑิตหรือศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต ระหว่างปี 2551 - 2560 จากผู้สำเร็จการศึกษาทั่วประเทศ (2) มีประสบการณ์ทำงานหลังสำเร็จการศึกษาระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน และ (3) มีความยินดีที่จะให้ข้อมูลในการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างขึ้น ซึ่งผ่านกระบวนการหาคุณภาพเครื่องมือโดยให้ที่ปรึกษาวิจัยจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของแนวคำถาม จากนั้นทดลองใช้แนวคำถามกับ บัณฑิตที่ไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

3. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ (1) ก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยศึกษาพื้นที่ก่อนลงสนามจริงและสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผ่านการพูดคุยกันทางโทรศัพท์ จากนั้นนัดหมายเวลาและสถานที่สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลในบริบทตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล อย่างน้อย 1 ครั้ง (2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยเทคนิคการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์ (3) การจดบันทึกและการถอดเทป ผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึกอย่างย่อ หลังจบการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะนำบันทึกย่อมาทบทวนและขยายความทันที สำหรับการถอดข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้วิธีถอดเทปแบบคำต่อคำ (verbatim) จากนั้นจัดเก็บข้อมูลแยกไว้เป็นเรื่องราว โดยจัดทำบัญชีรายการข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดอย่างเป็นระบบ

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ 3 ขั้นตอนหลัก คือ (1) วิธีใส่วงเล็บ (bracketing) ที่ผู้วิจัยจัดอคติและความเอนเอียงของผู้วิจัยออกไปก่อนที่จะเริ่มวิเคราะห์ (2) การลดและจัดแสดงข้อมูล โดยทำให้ข้อมูลมีปริมาณน้อยลง จากนั้นนำข้อมูลมารวมกันใหม่ ให้เป็นกลุ่มๆ ตามประเด็นหรือหัวข้อที่สัมพันธ์กัน แล้วจึงนำผลการวิเคราะห์มาเรียบเรียงแล้วนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนา (3) การวิเคราะห์โครงสร้าง เพื่อหาแก่นของประสบการณ์ชนิดนั้น ซึ่งเป็นความหมายของประสบการณ์โดยรวมของผู้ให้ข้อมูล

5.การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย (1) การตรวจสอบแบบสามเส้า ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี คือ การสัมภาษณ์และใช้วิธีการสังเกต (2) การทำวิจัยอย่างมีขั้นตอนตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (3) การดำเนินการวิจัยที่มีปรัชาวิจัยเป็นผู้ตรวจสอบในทุกขั้นตอน นอกจากนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยตระหนักถึงหลักจริยธรรมในมนุษย์และสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลพึงได้รับการคุ้มครอง โดยที่กระบวนการเก็บข้อมูลจากบุคคลทั้งหมดดำเนินการภายใต้ความเต็มใจ ซึ่งผู้วิจัยแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบข้อมูลของการวิจัย

ผลการวิจัย

1.ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 12 คน ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุอยู่ระหว่าง 24-29 ปี สองในสามเป็นเพศชาย และหนึ่งในสามเป็นเพศหญิง ซึ่งมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลโดยสรุป ดังนี้

ด้านฐานะครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลมาจากครอบครัวที่มีฐานะตั้งแต่ขัดสนไปจนถึงมีอันจะกิน หนึ่งในสองของผู้ให้ข้อมูลอยู่ในสถานการณ์ทางการเงินที่ลำบากอันสืบเนื่องมาจากปัญหานี้สิน รายได้ต่ำ และการจากไปของผู้หารายได้หลักในครอบครัว หนึ่งในสองมีฐานะพอกินพอใช้ไปจนถึงมีฐานะดี

ด้านแรงจูงใจที่ศึกษาต่อสาขาดนตรีไทย ผู้ให้ข้อมูลเริ่มหัดเล่นดนตรีไทยมาตั้งแต่ยังเด็ก ครั้นพอถึงวัยที่ต้องศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ทุกคนเลือกเรียนต่อสาขาดนตรีไทยด้วยเหตุผลที่ต่างกันออกไป กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลบางคนไม่รู้ว่าจะเรียนอะไร ผู้ให้ข้อมูลบางคนชอบและรู้สึกว่าการเรียนมีความถนัดด้านนี้ ผู้ให้ข้อมูลบางคนปรารถนาที่จะประกอบอาชีพด้านนี้ และผู้ให้ข้อมูลบางคนเลือกเรียนเพราะชอบดนตรีไทยโดยที่ไม่มีความคาดหวังใด นอกจากนี้ยังพบว่า ก่อนสำเร็จการศึกษา ผู้ให้ข้อมูล 6 คน คาดหวังอยากเป็นครูหรืออาจารย์หลังสำเร็จการศึกษา ขณะที่ผู้ให้ข้อมูล 5 คน ไม่ได้วางแผนเรื่องอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา และผู้ให้ข้อมูล 1 คน อยากทำธุรกิจเกี่ยวกับดนตรีไทย

ด้านความคาดหวังในอาชีพ หลังสำเร็จการศึกษาผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีอาชีพที่คาดหวัง กลุ่มที่อยากจะเป็นครูหรืออาจารย์ตั้งแต่ตอนตัดสินใจศึกษาต่อนั้น ยังคงความปรารถนาเดิม สำหรับกลุ่มที่ไม่ได้วางแผนอาชีพไว้ก่อนเรียนต่อนั้นมีผู้ให้ข้อมูล 3 คน มีความสนใจในอาชีพข้าราชการครู ผู้ให้ข้อมูล 2 คน อยากเป็นศิลปิน และผู้ให้ข้อมูล 1 คน อยากเป็นนักวัฒนธรรม

ด้านสถานะการว่างงานพบว่า สถานะการทำงานของผู้ให้ข้อมูลมีด้วยกัน 3 แบบ คือ (1) ได้งานแล้วแต่ไม่พอใจกับงานที่ทำและกำลังพยายามเปลี่ยนงาน จำนวน 7 คน (2) ได้งานแล้วโดยรู้สึกพอใจกับงานที่ทำ และกำลังสร้างความมั่นคงก้าวหน้าในหน้าที่การงาน จำนวน 3 คน (3) กำลังมองหาอาชีพหรือธุรกิจที่เหมาะสมกับตนเอง จำนวน 2 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางคนใช้เวลามากกว่า 5 ปี จึงจะได้งานที่พอใจ

ด้านเป้าหมายชีวิต ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ต้องการความมั่นคงในฐานะหน้าที่การงาน รองลงมาตามลำดับคือ อยากใช้ชีวิตอย่างมีความสุขกับคนที่รัก มีความภาคภูมิใจที่ได้ดูแลคนที่รัก ได้ทำงานที่อยากทำ ได้เล่นดนตรีทุกวัน ส่วนความต้องการเฉพาะบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ มีรายได้พอกินพอใช้ ไม่ลำบาก มีสุขภาพดี ได้แสดงฝีมือในการสอน ไปเป็นครูอาสา สนับสนุนการสร้างผลงานดนตรีไทย ใช้ชีวิตอย่างสงบในบั้นปลาย ออกบวชเมื่อหมดภาระ

2. ประสบการณ์ชีวิตขณะว่างงาน

คำถามหลักในการศึกษาที่ผู้วิจัยมุ่งหาคำตอบว่า ‘ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ว่างงานอย่างไร’ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตขณะว่างงานของผู้ให้ข้อมูลโดยเฉพาะในด้านความรู้สึก ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าความรู้สึกที่ผู้ให้ข้อมูลมีขณะว่างงานสะท้อนภาพอารมณ์ที่หลากหลาย ทว่าปราศจากความสุข เหตุที่กล่าวเช่นนี้ เพราะคำพูดและท่าทางของผู้ให้ข้อมูลขณะถ่ายทอดประสบการณ์ว่างงานได้สะท้อนนาสารพันความรู้สึกที่เกิดขึ้น แต่ในถ้อยคำเหล่านั้นไม่ปรากฏสิ่งเชื่อมโยงถึงคำว่าความสุขเลย

เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีอารมณ์ (theory of emotions) ที่กล่าวถึงอารมณ์พื้นฐานและอารมณ์ที่มีการผสมผสานทั้ง 32 แบบ (Plutchick, 2003) พบว่า ขณะว่างงานผู้ให้ข้อมูลมีอารมณ์ที่สอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าว ทั้งสิ้น 21 แบบ ได้แก่ เชื้อใจ กลัว ยาเกรง ยอมตาม วิตก ประหลาดใจ ผิดหวัง หม่นหมอง ฟุ้งซ่าน เศร้า สำนึกผิด เบื่อหน่าย รังเกียจ รำคาญ โกรธ ดุถูก ก้าวร้าว คาดหวัง มองโลกในแง่ดี รัก และสงบ โดยมีอารมณ์อีก 2 แบบที่ไม่สอดคล้องหรือรวมเป็นเนื้อเดียวกันกับทฤษฎีดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นสำคัญ (theme) ขึ้นใหม่ ได้แก่ ท้อถอย และยุติความเจ็บปวด

3. ความหมายของประสบการณ์ว่างงาน

คำถามหลักในการศึกษาที่ผู้วิจัยมุ่งหาคำตอบว่า ‘ผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายกับการว่างงานตามทัศนะของตนเองอย่างไร’ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ว่างงานของผู้ให้ข้อมูลผ่านการมองตนเองของผู้ให้ข้อมูลนั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความหมายของประสบการณ์ว่างงานของผู้ให้ข้อมูลผ่านภาพที่คนรอบข้างมองผู้ให้ข้อมูล เกิดเป็นตัวตนที่ผู้อื่นตัดสินว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นอย่างไร แล้วผสมผสานเข้ากับภาพตัวตนเดิมที่ผู้ให้ข้อมูลมีอยู่แล้วอีกส่วนหนึ่ง เกิดเป็นตัวตนใหม่ของผู้ให้ข้อมูล ตัวตนที่ผู้ให้ข้อมูลมีปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคมจึงส่งผลกระทบต่อตัวตนเดิมที่ผู้ให้ข้อมูลมี ซึ่งส่งอิทธิพลต่อการให้ความหมายกับตนเองขณะว่างงานทั้งในเชิงบวกและลบ

การให้ความหมายของประสบการณ์ว่างงานในเชิงลบ ตัวตนของผู้ให้ข้อมูลเกิดจากการแสดงออกของคนรอบข้างที่ซ้ำเติมปัญหาเดิมของผู้ให้ข้อมูล เช่น ถูกดู ชักใช้ไล่เรียง เพิกเฉย เปรียบเทียบ หรือแม้แต่เอาใจใส่มากเป็นพิเศษ สิ่งนี้กระตุ้นให้ปมที่ผู้ให้ข้อมูลมีอยู่แล้วยิ่งเด่นชัดขึ้น จากการศึกษาพบว่าตัวตนเชิงลบของผู้ให้ข้อมูลมีอยู่ด้วยกัน 3 แบบ คือ (1) ตัวตนที่ไร้ความสามารถ ซึ่งมีความหมายว่าตนเองเป็นภาระ ไม่เอาไหน ล้มเหลว ไม่สำเร็จ ไม่มีเกียรติศักดิ์ศรี และไม่นาภาคภูมิใจ (2) ตัวตนที่ด้อยโอกาส ซึ่งมีความหมายว่าตนเองไม่มีอนาคต ไม่มีความมั่นคงในชีวิตหน้าที่การงาน ไม่มีทางเลือกมากนัก ไม่มีพรรคไม่มีพวก ไม่เป็นที่รู้จัก และไม่เป็นที่ต้องการจากสังคม และ (3) ตัวตนที่สู้คนอื่นไม่ได้ ซึ่งมีความหมายว่าตนเองด้อยความสามารถ ไม่เก่งเท่าคนอื่น และขาดพรสวรรค์

สำหรับการให้ความหมายของประสบการณ์ว่างงานในเชิงบวก เกิดจากความพอใจการปฏิบัติตนของคนรอบข้างที่มีต่อผู้ให้ข้อมูล เช่น ให้กำลังใจ เข้าอกเข้าใจ ไม่กดดัน ให้คำปรึกษา หรือแม้แต่ยอมรับการตัดสินใจ มันเป็นการทำให้ผู้ให้ข้อมูลที่มีปมปัญหาอยู่รู้สึกผ่อนคลาย มั่นใจในตัวเอง และตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง จากการศึกษาพบว่าตัวตนเชิงบวกของผู้ให้ข้อมูลมีอยู่ด้วยกัน 3 แบบ คือ (1) ตัวตนที่สามารถ ซึ่งมีความหมายว่าตนเองเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของตนเองที่จะเอาตัวรอดหรืออยู่ในสังคมได้อย่างสง่าผ่าเผย (2) ตัวตนที่มีคนสนับสนุน ซึ่งให้ความหมายว่าตนเองมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม และ (3) ตัวตนที่ไร้ความกังวลเรื่องเงินทอง ซึ่งมีความหมายว่าตนเองมีความพร้อมเรื่องฐานะทางการเงิน จึงไม่มีความจำเป็นต้องเร่งรีบหางานเพื่อใช้เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง

4. วิธีรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นขณะว่างงาน

คำถามหลักในการศึกษาที่ผู้วิจัยมุ่งหาคำตอบว่า ‘ผู้ให้ข้อมูลมีวิธีการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นขณะว่างงานอย่างไร’ จากการวิเคราะห์คำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวพบว่า ขณะว่างงานผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงในชีวิตซึ่งมีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลเองและคนรอบข้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีวิธีการรับมือกับปัญหาต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

การรับมือกับปัญหาความเครียด ผู้ให้ข้อมูลผ่อนคลายความเครียดโดย (1) ทำกิจกรรมที่ชอบ ระบายความรู้สึกกับคนที่ไวใจ รวมถึงใช้พุทธธรรมเข้าปลอบประโลมจิตใจ (2) ซึมซับกำลังใจจากคนรอบข้างและพลังใจจากสิ่งเหนือธรรมชาติ (3) ขอคำปรึกษาจากผู้อื่นถึงวิธีหางานและวิธีจัดการกับความเครียด (4) ใช้วิธีพูดคุยกับตัวเอง ปลอบใจตัวเอง และให้กำลังใจตัวเอง (5) ใช้วิธีคิดด้วยเหตุผลตามความเป็นจริง ยอมรับความจริง เลิกโทษตนเองและผู้อื่น แล้วปรับเปลี่ยนมุมมองของตนเองเสียใหม่ และ (6) ใช้วิธีตั้งสติแล้วหาทางไปต่อ ซึ่งวิธีเดินไปข้างหน้าของผู้ให้ข้อมูลก็มาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ขณะว่างงานของผู้ให้ข้อมูลเอง

สำหรับการรับมือกับปัญหาการเงิน ผู้ให้ข้อมูลแก้ปัญหาด้วยวิธีต่อไปนี้ (1) ปรับพฤติกรรมการใช้เงินของตนเอง (2) ใช้เงินเก็บสะสมของตนเอง (3) ใช้จ่ายอย่างประหยัด (4) รับการดูแลค่าใช้จ่ายจากพ่อแม่และยังอาศัยอยู่กินกับครอบครัว (5) หยืมยืมจากเพื่อนฝูง และ (6) หารายได้พิเศษชั่วคราว ทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนมีทางออกกับปัญหาที่ต่างกันออกไปตามปัจจัยส่วนตัว เช่น ฐานะครอบครัว ความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ความมั่นใจในตนเอง บุคลิกภาพลักษณะนิสัย รวมถึงความสามารถในการปรับตัวของแต่ละคนด้วย

5.สาเหตุการว่างงาน

คำถามหลักในการศึกษาที่ผู้วิจัยมุ่งหาคำตอบว่า ‘อะไรคือสาเหตุของการว่างงาน’ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่าสาเหตุการว่างงานของผู้ให้ข้อมูลมีทั้งสาเหตุจากตัวบุคคลและสาเหตุจากสภาพแวดล้อม สาเหตุที่มาจากตัวบัณฑิตเกิดจากความต้องการแสวงหาอาชีพและตำแหน่งงานที่เหมาะสมกับตนเองที่สุดซึ่งหมายความว่ารวมถึงการหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธงานด้วย ขณะที่บางกรณีอาจเกิดจากการไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารในการสมัครงาน

ส่วนสาเหตุจากสภาพแวดล้อมเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นจากสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ซึ่งประกอบด้วย (1) สาเหตุด้านสังคม

ประการแรกเกิดจากปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตร ที่พบว่ามีการออกแบบหลักสูตรที่มีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีการผลิตบัณฑิตสาขาดนตรีไทยที่ไม่ตรงกับความต้องการของสังคม ขาดแคลนผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง รับนักศึกษาที่ไม่มีความถนัดด้านวิชาชีพ เข้าเรียน นักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ ซึ่งพบว่าเกิดขึ้นนับตั้งแต่ก่อนเข้าเรียนไปจนถึงหลังสำเร็จการศึกษา ประการที่สองเกิดจากค่านิยมและความเชื่อของคนในสังคมไทย ได้แก่ ค่านิยมให้ลูกหลานหรือลูกศิษย์รับราชการ โดยเฉพาะข้าราชการครู ค่านิยมการทำงานใกล้บ้าน ค่านิยมการเล่นพรรคเล่นพวก และการเสื่อมความนิยมของดนตรีไทย (2) สาเหตุด้านเศรษฐกิจเกิดจากภาวะเศรษฐกิจซบเซาทำให้ไม่มีการจ้างอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ค่าแรงไม่สอดคล้องกับความต้องการของบัณฑิตอันสืบเนื่องมาจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น ความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไปจากการเสียสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานแรงงานด้านศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการแข่งขันกันระหว่างศิลปินบัณฑิตกับศึกษาศาสตรบัณฑิต และการแข่งขันกันระหว่างสาขาดนตรีไทยกับสาขาดนตรีตะวันตก (3) สาเหตุด้านการเมืองการปกครองประการหนึ่งเกิดจากภาครัฐออกประกาศเปลี่ยนเกณฑ์รับรองประกาศนียบัตรวิชาชีพครูในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นเวลาหลังจากที่นักศึกษาตัดสินใจเรียนต่อหลักสูตรศิลปบัณฑิตไปแล้ว และอีกประการหนึ่ง เกิดจากความไม่ชัดเจนในนโยบายการศึกษาดนตรีไทยในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งส่งผลต่อค่านิยมและการเป็นที่รู้จักของดนตรีไทยในสังคม

6. แก่นประสบการณ์ว่างงาน

คำถามหลักในการศึกษาที่ผู้วิจัยมุ่งหาคำตอบว่า ‘แก่นประสบการณ์ว่างงานของผู้ให้ข้อมูลคืออะไร’ จากการวิเคราะห์ประสบการณ์ชีวิตของผู้ให้ข้อมูลก่อนว่างงานและขณะว่างงาน ความหมายของประสบการณ์ว่างงาน วิธีการรับมือกับปัญหาว่างงาน รวมถึงสาเหตุของการว่างงาน ด้วยกระบวนการวิจัยตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา ผู้วิจัยพบว่าแก่นของประสบการณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลมีร่วมกัน คือ ‘เรียนรู้เพื่อปรับตัว’ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะขัดแย้ง ระยะปกป้องตนเอง และระยะปรับตัว

ระยะขัดแย้ง เป็นระยะที่ผู้ให้ข้อมูลเกิดความคับข้องใจอันมาจากการไม่บรรลุเป้าหมายที่ตนเองต้องการได้ เมื่อความต้องการกับความสามารถที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายไม่ไปด้วยกัน ผู้ให้ข้อมูลจึงเกิดความขัดแย้งในใจ ยิ่งไปกว่านั้น ความคาดหวังของคนรอบข้างยังเป็นสิ่งที่เพิ่มแรงกดดันให้กับผู้ให้ข้อมูล นำมาซึ่งความรู้สึกที่อัดอั้นตันตันจนเกิดความตึงเครียด ตัวตนที่ผู้ให้ข้อมูลมีอยู่ถูกสร้างขึ้นใหม่จากภาพที่คนอื่นสะท้อน หลอมรวมเข้ากับภาพตัวตนที่ผู้ให้ข้อมูลมีอยู่เดิม กลายเป็นตัวตนใหม่ที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายกับการว่างงานของตนเอง

ระยะปกป้องตนเอง นอกจากการปรับเปลี่ยนวิธีการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันแล้ว ยังเป็นระยะที่ผู้ให้ข้อมูลพยายามหาวิธีจัดการความขัดแย้งในใจเป็นช่วงเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลพยายามลดความตึงเครียดที่มีมากเกินไปให้กลับเข้าสู่ภาวะสมดุล ซึ่งแต่ละคนมีวิธีการจัดการกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไป ดังที่พบสารพัดวิธีที่ผู้ให้ข้อมูลใช้ปกป้องตัวเองจากความขัดแย้งในใจ เพื่อตั้งหลักก่อนที่จะกลับมาเผชิญกับปัญหาอีกครั้ง

ระยะปรับตัว เป็นระยะที่ผู้ให้ข้อมูลผ่านการรับมือกับมรสุมอารมณ์มาแล้ว จนสามารถคลายความตึงเครียดในใจลงได้บ้าง ประสบการณ์ก่อนหน้านี้ทำให้ผู้ให้ข้อมูลเรียนรู้และคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรกับการดันทุรังอยู่กับเป้าหมายเดิมที่เป็นไปไม่ได้ ผู้ให้ข้อมูลตระหนักถึงสถานการณ์และศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง แล้วยอมยุติสงครามความขัดแย้งในใจของตนเอง มาถึงจุดนี้ผู้ให้ข้อมูลทบทวนสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ประเมินความสามารถของตนเอง และสนใจรับฟังข้อมูลรอบตัวมากขึ้น ในที่สุดการยึดติดอยู่กับความต้องการเดิมก็สิ้นสุดลงด้วยการปรับตัว ผู้ให้ข้อมูลเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนมุมมองและพฤติกรรมของตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ รวมถึงเรียนรู้ว่ามันง่ายกว่าการต่อสู้กับความขัดแย้งในใจซึ่งบั่นทอนผู้ให้ข้อมูลเอง

สรุปและอภิปรายผล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

จากข้อมูลทำให้ผู้วิจัยเข้าใจพื้นฐานชีวิตของผู้ให้ข้อมูลมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่

ความเข้าใจประสบการณ์ขณะว่างงานของผู้ให้ข้อมูลมากขึ้นด้วย เมื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาเทียบเคียงกับแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยศึกษาไว้ในการทบทวนวรรณกรรม รวมถึงข้อมูลที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในภายหลังแล้ว ผู้วิจัยพบว่าสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์เกิดขึ้นจากแรงจูงใจ (motivation) ซึ่งมีสาเหตุมาจากความต้องการของร่างกายและจิตใจ โดย (1) แรงจูงใจเชิงกายภาพเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ถ้าร่างกายขาดสิ่งที่ต้องการเหล่านี้ย่อมทำให้เกิดแรงขับทางร่างกาย เช่น ความกระหาย ความหิว และความต้องการทางเพศ (สิริอร วิชชาวุธ, 2552) และ (2) แรงจูงใจเชิงสังคมเป็นความต้องการที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลจากสังคม ซึ่งได้แก่ ความต้องการอำนาจ ความต้องการความรัก และความต้องการบรรลุความสำเร็จ (McClelland, 1953) และสอดคล้องกับแนวคิดของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) ที่กล่าวว่าบุคคลมีความต้องการอยู่ 5 ขั้น คือ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการเป็นเจ้าของและความรัก ความต้องการความเคารพนับถือ และความต้องการบรรลุเป้าหมายชีวิต ตามลำดับ (Maslow, 1970)

จะเห็นได้ว่าบัณฑิตว่างงานแต่ละคนแม้จะมีพื้นฐานชีวิตที่ต่างกัน แต่ผู้ให้ข้อมูลมีแรงขับขั้นต้นที่คล้ายคลึงกัน และแน่นอนว่าหลังสำเร็จการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลต้องการที่จะมีรายได้เพื่อใช้ดำรงชีวิต นั่นหมายถึง ได้งานทำและมีรายได้สำหรับเลี้ยงปากท้องซึ่งเป็นแรงขับทางร่างกาย ถัดจากความต้องการมีงานทำ ผู้ให้ข้อมูลต้องการหน้าที่การงานที่มั่นคง ซึ่งก็คือความต้องการความมั่นคงปลอดภัย จากนั้นผู้ให้ข้อมูลต้องการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขกับคนที่รัก ซึ่งก็คือความต้องการเป็นเจ้าของและความรัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงอายุระหว่าง 20 - 40 ปี ที่บัณฑิตก้าวเข้าสู่วัยหนุ่มสาวซึ่งเป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับสถานะทางการเงิน ความพึงปรารถนาทางเพศ และพยายามดึงดูดใจผู้ที่ได้พบเห็น ผู้ให้ข้อมูลจึงสนใจเป็นพิเศษในเรื่องรูปร่างหน้าตา เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ฐานะความเป็นอยู่ และการครอบครองทรัพย์สิน (อุบลรัตน์ เพ็งสลิษฐ์, 2552) ซึ่งหมายถึงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ลำดับถัดมา ผู้ให้ข้อมูลต้องการดูแลคนที่รักเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

ในตนเอง ซึ่งก็คือความต้องการความเคารพนับถือ ส่วนเป้าหมายอื่นที่เหลือเป็นความต้องการขั้นสูงสุดที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการบรรลุศักยภาพของตนเอง คือ การได้แสดงความสามารถที่ตนมีแบบปัจเจกบุคคล ซึ่งก็คือ ความต้องการบรรลุเป้าหมายชีวิต อย่างไรก็ตาม บัณฑิตแต่ละคนมีแรงจูงใจในการบรรลุความสำเร็จต่างกัน สังเกตได้ชัดในเรื่องของความกระตือรือร้นในการฝึกซ้อมและการร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสมัยเรียน รวมถึงความกระตือรือร้นในการหางานทำขึ้นอยู่กับการเสริมแรง (reinforcement) ที่มาจากการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า พ่อแม่ที่เน้นความเป็นเลิศและการแข่งขัน มักทำให้ลูกมีแรงจูงใจในการบรรลุความสำเร็จสูงกว่าพ่อแม่ที่ไม่สนใจอะไรเลย (McClelland et al, 1955) รวมถึงการศึกษา ซึ่งพบว่าพ่อแม่ที่มีแรงจูงใจในการบรรลุความสำเร็จสูงจะทำให้ลูกมีแรงจูงใจในการบรรลุความสำเร็จสูงไปด้วย (Dweck & Elliott, 1983) ในที่นี้แรงจูงใจจึงเป็นเหตุที่ทำให้เกิดผล คือ การกระทำ และนำมาซึ่งประสบการณ์ของบัณฑิตผู้ว่างงาน

2. ประสบการณ์ชีวิตขณะว่างงาน

จากข้อมูลทำให้เห็นถึงความหลากหลายของประสบการณ์ด้านอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับบัณฑิตขณะว่างงาน อันเกิดขึ้นจากการรับรู้ (perceptions) ที่ผู้ให้ข้อมูลถูกกระตุ้นด้วยข้อมูลข่าวสาร คำพูด หรือท่าทางการแสดงออกของคนรอบข้าง การรับรู้ดังกล่าวส่งผลให้มีการตอบสนองที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์ ได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ที่มีอยู่เดิมของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน (Mesquita & Markus, 2004) อารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้กระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเตรียมพร้อมที่จะสู้หรือหนี กระทำบางอย่าง ได้ตอบหรือกระทำบางอย่างต่อไป ทั้งทางบวกและทางลบ (Coon & Mitterer, 2009) ซึ่งการแสดงอารมณ์ในทางลบ ได้แก่ กลัว ย้ำเกรง ยอมตาม วิตก ประหลาดใจ ผิดหวัง หม่นหมอง พุ่งช่าน เศร้า สำนึกผิด เบื่อหน่าย รังเกียจ รำคาญ โกรธ ถูก ก้าวร้าว ท้อถอย และยุติความเจ็บปวด ทั้งหมดเกิดขึ้นเมื่อผู้ให้ข้อมูลโกรธหรือกลัว ขณะที่การแสดงอารมณ์ในทางบวก ได้แก่ เชื่อใจ คาดหวัง มองโลกในแง่ดี รัก และสงบ เกิดขึ้นเมื่อผู้ให้ข้อมูลต้องการเข้าใจและไว้วางใจ

เชื่อใจ (วารุณี ภูวสรกุล, 2552) หรืออาจเป็นได้ว่าการที่บัณฑิตว่างงานส่วนใหญ่ จดจำและถ่ายทอดประสบการณ์ออกมาในเชิงลบนั้นด้วยเหตุที่คนบางคนจำ ประสบการณ์ในทางลบมากกว่าประสบการณ์ทางบวก และอารมณ์ในทางลบ จะถูกจดจำมากกว่าเป็นสองเท่าของอารมณ์ในทางบวก (Scherer and Tannenbaum, 1986)

3. ความหมายของประสบการณ์ว่างงาน

จากข้อมูลพบว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎีที่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ดังนี้ ประเด็นแรก การมองตนเองของผู้ให้ข้อมูลนำไปสู่การให้ความหมายของ ประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลอันเป็นมุมมองที่มีคนอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีตัวตน (self theory) ของคาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers) ที่กล่าวว่าตัวตนเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้คนรอบตัว (Slattery, 2003) ประเด็นที่สอง จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าในสถานการณ์ว่างงาน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มักเปรียบเทียบตนเองกับเพื่อนร่วมรุ่นหรือคนรุ่นราวคราวเดียวกัน ดังวลีที่พบได้บ่อยครั้งจากการเก็บข้อมูลว่า ‘เพื่อนได้งานกันหมดแล้ว’ หรือ ‘เป็นคนเดียวในรุ่นที่หางานไม่ได้’ การมองตนเองและให้ความหมายกับตนเองเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler) กล่าวว่าบุคลลมักมองเห็นความไม่สมบูรณ์และปมด้อยของตนเอง อยู่เสมอ ประเด็นสุดท้ายซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญที่สุดคือ ความมั่นใจในตนเอง ดังที่พบว่าตัวตนของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีความเกี่ยวข้องกับ ความมั่นใจไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ที่กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถตนเอง (Perceived Self-Efficacy, PSE) เกิดจากการที่บุคคลผู้มีสมรรถภาพ รับรู้สมรรถภาพนั้น เชื่อในสมรรถภาพ และมุ่งมั่นประกอบกิจหรือทำอะไรซักอย่างตามสมรรถภาพนั้น คนที่มั่นใจในตนเองจึงมี PSE สูง (Bandura, 1992)

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าความมั่นใจในตัวเองที่เป็นคุณสมบัติสำคัญที่บัณฑิตพึงมี เพราะนอกจากจะทำให้มีโอกาสได้งานเพิ่มขึ้นแล้ว ยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการกับความเครียดขณะว่างงานด้วย ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

ความมั่นใจคือ บุคลิกภาพซึ่งหมายถึงภาพรวมของบุคคล อันประกอบด้วย คุณลักษณะภายนอก ได้แก่ รูปร่างหน้าตา กิริยาท่าทาง กับคุณลักษณะภายใน ได้แก่ นิสัยใจคอ ความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม อารมณ์ (เติมศักดิ์ คทวณิช, 2546) จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลบางคนที่ไม่มั่นใจในรูปร่างหน้าตาของตัวเอง หรือบางคนที่เข้าข่ายกลุ่มเพศทางเลือกมักไม่มั่นใจที่จะสมัครงานบางอาชีพ นอกจากเรื่องบุคลิกภาพแล้ว การสะสมทักษะและความรู้ก่อนสำเร็จการศึกษาก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ PSE ของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงมีความเห็นส่วนตัวจากมุมมองของบุคลากรทางการศึกษาว่า การจัดการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดรูปแบบการเรียน การฝึกซ้อม และการร่วมกิจกรรมขณะเรียนมหาวิทยาลัย ซึ่งน่าจะส่งผลโดยตรงกับศักยภาพและความมั่นใจในฝีมือทางดนตรีของบัณฑิต และอาจมีความเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงและการเป็นที่ยอมรับของบัณฑิตจากคนในวงการดนตรีไทย อันจะนำมาซึ่งโอกาสในการถูกทาบทามให้ไปทำงานด้วย

4. วิธีรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นขณะว่างงาน

จากข้อมูลทำให้ทราบถึงปัญหาและวิธีรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ให้ข้อมูลขณะว่างงาน โดยเฉพาะเรื่องปัญหาว่างงานซึ่งสอดคล้องกับที่สุพัตรา สุภาพ (2554) กล่าวว่าปัญหาว่างงานทำให้ผู้ว่างงานขาดรายได้ ไม่มีเงินใช้สอยหรือเลี้ยงดูครอบครัว เกิดปัญหาหนี้สินและอาจทะเลาะเบาะแว้งกับครอบครัว ผู้ว่างงานเกิดความตึงเครียด สุขภาพจิตเสื่อม ไม่มีความสุข กังวล มีปมด้อย และมองโลกในแง่ร้าย ซึ่งอาจขยายวงกว้างนำไปสู่ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ส่วนวิธีรับมือกับปัญหาการเงินของ ผู้ให้ข้อมูลนั้น มีความเกี่ยวข้องกับกลไกธรรมชาติที่เรียกว่า พฤติกรรมการปรับตัว (adaptive behavior) เพื่อให้การดำรงชีวิตของบุคคลสอดคล้องกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม สำหรับวิธีการรับมือกับความเครียดของผู้ให้ข้อมูล พบว่าสอดคล้องกับกลยุทธ์การจัดการความเครียดที่ กนกรัตน์ สุชะตุงคะ (2538) กล่าวว่าไว้ว่า ผู้ที่มีความตึงเครียดควร (1) ปรับเปลี่ยนความคิด หากคนให้กำลังใจ สนับสนุนเป็นที่ปรึกษา และสร้างอารมณ์ขึ้น (2) เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น บริหารจัดการเวลาให้ดี

ออกกำลังกาย กินอาหารที่มีประโยชน์ พักผ่อน ฝึกการผ่อนคลาย นั่งสมาธิ หรือพบแพทย์ และสอดคล้องกับทีโรนัลด์ โคเมอร์ และอลิซาเบธ กอร์ด (Ronald Comer and Elizabeth Gould) กล่าวว่าวิธีแก้ไขความเครียดที่ดี คือเริ่มจากกิจกรรมทางชีวภาพ การรับการช่วยเหลือทางสังคมจากญาติพี่น้อง เพื่อน นักบวช ฯลฯ (Comer and Gould, 2013)

5.สาเหตุการว่างงาน

จากข้อมูลทำให้ทราบถึงสาเหตุการว่างงานซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการว่างงาน ดังทฤษฎีการว่างงานของแบรดลีย์ ชิลเลอร์ (Bradley Schiller) ที่กล่าวว่าการว่างงานมีด้วยกัน 4 แบบ โดยการว่างงานของผู้ให้ข้อมูลที่พบในการศึกษาครั้งนี้ตรงกับทฤษฎีดังกล่าว 3 แบบ ได้แก่ การว่างงานชั่วคราว การว่างงานตามโครงสร้างของเศรษฐกิจ และการว่างงานตามวัฏจักรเศรษฐกิจ ซึ่งไม่พบการว่างงานตามฤดูกาล (Schiller, 2014) นอกจากนี้ ยังพบว่าการว่างงานของผู้ให้ข้อมูลบางคนสอดคล้องกับการว่างงานแฝง รวมถึงการว่างงานแบบที่มีสาเหตุอื่นซึ่งต่างออกไปจากทฤษฎีดังกล่าวด้วย

ตามแนวคิดการว่างงานชั่วคราว (frictional unemployment) ซึ่งเป็นการว่างงานตามปกติในตลาดแรงงาน อันเกิดขึ้นในระยะเวลาสั้นๆ (McConnell et al, 1999) สอดคล้องกับสิ่งที่พบจากการศึกษาว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในช่วงค้นหางาน กำลังหางานใหม่ทำหรือรอเปลี่ยนงาน ซึ่งตามทฤษฎีการแสวงหางานอธิบายว่าบัณฑิตใหม่มักต้องการได้งานที่สามารถยึดเป็นอาชีพที่มั่นคงได้ตลอดชีวิตและมีค่าตอบแทนสูง อันเป็นสาเหตุที่ทำให้บัณฑิตใหม่ใช้เวลาในการหางานค่อนข้างนาน นอกจากนั้นสาเหตุหนึ่งของการว่างงานชนิดนี้เกิดจากการไม่ได้รับข้อมูลการสมัครงานด้วย (Tucker, 2011) เช่นเดียวกับที่ผู้ให้ข้อมูลบางคนอ้างว่าความสามารถเข้าถึงประกาศรับสมัครงานเป็นอุปสรรคต่อการหางานของผู้ให้ข้อมูล

สำหรับการว่างงานตามโครงสร้างของเศรษฐกิจ (structural unemployment) เป็นการว่างงานในระยะยาวหรือถาวร ซึ่งเกิดจากอุปสงค์และอุปทานแรงงาน

ซึ่งสอดคล้องกับการขยายตัวทางการศึกษาสาขานดนตรีไทยในปัจจุบัน ทำให้มีการผลิตศิลปินบัณฑิตสาขานดนตรีไทยมากเกินความต้องการของนายจ้าง การว่างงานแบบนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากระสับรสะบับของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป (Tucker, 2011) ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่าปัจจุบันมีผู้สนใจดนตรีไทยน้อยลง คนไทยไม่ให้ความสำคัญกับดนตรีไทย และผู้ฟังต้องการเสพดนตรีในรูปแบบที่ต่างไปจากในอดีต ซึ่งมีส่วนทำให้นายจ้างเลิกจ้างหรือลดการจ้างศิลปินบัณฑิต รวมถึงที่สุพัตรา สุภาพ (2554) กล่าวว่า การว่างงานชนิดนี้ บางครั้งก็เกิดจากการผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวถึงการขาดทักษะบางอย่างที่นายจ้างต้องการส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลไม่ถูกจ้าง อีกทั้งการที่ผู้ให้ข้อมูลบางคนจำเป็นต้องทำงานที่ได้ค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำในระดับปริญญาตรี สอดคล้องกับคำกล่าวของชวลิต สละ (2551) ว่าการที่มีบัณฑิตล้นตลาดแรงงานทำให้เกิดการทำงานต่ำกว่าระดับ (underemployment) ซึ่งเป็นการยอมรับงานและค่าจ้างต่ำกว่าความรู้ความสามารถที่ควรจะได้

ส่วนแนวคิดการว่างงานตามวัฏจักรเศรษฐกิจ (cyclical unemployment) ซึ่งเป็นการว่างงานที่เกิดจากเศรษฐกิจซบเซา ทำให้ผู้บริโภคลดการบริโภคและทำให้นายจ้างลดการจ้างงาน (Tucker, 2011) ตรงกับที่ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งที่มีประสบการณ์รับจัดการแสดงในสมัยเรียนเผยว่า ‘ระยะหลังมานี้เศรษฐกิจไม่ดีทำให้จากเดิมที่เคยมีคนจ้างจัดงานอีเว้นท์เป็นประจำกลับมีการจ้างน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด’ ส่วนการว่างงานแบบอื่น ได้แก่ (1) การว่างงานแฝง (disguised unemployment) ซึ่งเป็นการทำงานในครอบครัว (สุภาณี หาญพัฒนะนุสรณ์, 2559) พบในผู้ให้ข้อมูล 3 คน ซึ่งถูกขอให้ช่วยงานธุรกิจครอบครัว (2) การว่างงานที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง พบในผู้ให้ข้อมูลที่วางแผนศึกษาต่อประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูเพื่อไปสอบบรรจุข้าราชการครูแต่ต้องมาพบอุปสรรคซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนเกณฑ์การรับสมัครเข้าศึกษาต่อหลักสูตรดังกล่าว ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลายคนอ้างว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เขาเสียโอกาสในการได้งานทำ (3) การว่างงานที่เกิดจากการแข่งขันกันระหว่างสาขานดนตรีไทยกับสาขานดนตรีตะวันตกในการเข้าสู่อาชีพครูดนตรีก็เป็นอีก

สาเหตุหนึ่งของการว่างงานที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า นายจ้างหรือโรงเรียนส่วนใหญ่ ต้องการครูที่สอนดนตรีตะวันตกมากกว่าครูดนตรีไทย นอกจากนั้น ยังพบการว่างงานโดยสมัครใจ (volunteer unemployment) ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่ง ที่มีเงินออมมากพอ จนเขาไม่กระตือรือร้นที่จะหางานทำ ตลอดจนการว่างงานที่สุราษฎร์ธานี วัฒนธรรม และภวนา พัฒนศรี (2538) กล่าวว่าภาวะการเปี่ยงเบนทางเพศมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางคนเลี้ยงงานบางอาชีพเพราะมีความกังวลเรื่องการไม่ยอมรับ

ความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย

6. แก่นประสบการณ์ว่างงาน

จากข้อมูลพบว่ามี ความเกี่ยวข้องกับแนวคิดที่เดนนิส คูณ และจอห์น มิทเทอเลอร์ (Dennis Coon and John Mitterer) ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องตอบสนองความต้องการหลายอย่างพร้อมกัน โดยบุคคลนั้นจำเป็นต้องเลือกตอบสนองความต้องการของตนได้เพียงอย่างเดียว ในทางตรงกันข้ามเมื่อบุคคลต้องการเลี้ยงสถานการณ์ที่ต้องเผชิญหลายอย่างพร้อมกัน แต่ต้องเลือกเผชิญกับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สถานการณ์เหล่านั้นย่อมทำให้เกิดความอึดอัดใจ กลืนไม่เข้าคายไม่ออก และเกิดความขัดแย้งในใจ และเมื่อมีการบีบบังคับ ผลักดัน หรือเร่งรัดให้ต้องกระทำการใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จในเวลาอันจำกัด ก็จะเป็นเหมือนแรงเสริมให้ต้องเผชิญกับความกดดัน ยิ่งไปกว่านั้นหากบุคคลต้องเผชิญกับสภาวะอารมณ์ที่ขัดแย้งและกดดันซ้ำแล้วซ้ำอีกก็จะทำให้เกิดความตึงเครียดที่ส่งผลให้บุคคลรู้สึกไม่สบายใจ จนอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกายและเป็นสาเหตุของการเกิดโรคต่างๆ ได้ (Coon and Mitterer, 2009) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับประสบการณ์ว่างงานของผู้ให้ข้อมูลในช่วงที่เรียกว่า ‘ระยะขัดแย้ง’ ดังที่ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) กล่าวถึงเรื่องความขัดแย้งในใจไว้ในทฤษฎีจิตวิทยาอัตตา (ego psychology theory) ว่าเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความขัดแย้งระหว่างจิต (id) อัตตา (ego) และอภีัตตา (super ego) ภาวะขัดแย้งย่อมส่งผลให้บุคคลเกิดความกังวลและความสับสน เช่น ฟุ้งซ่าน ไม่สบายใจ

รำคาญใจ กลุ้มใจ หากความวิตกกังวลนั้นดำรงอยู่นานจะส่งผลให้เกิดพยาธิสภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อลดความวิตกกังวลนั้นอัตโนมัติจะใช้กลไกป้องกันตนเอง (defense mechanism) หลอกตัวเองชั่วคราว (Kalat, 1990) เช่นเดียวกับที่ในการศึกษาค้นพบว่าใน ‘ระยะปกป้องตนเอง’ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้กลไกป้องกันตนเองชนิดที่เรียกว่า ปฏิกริยาก้าวร้าวและปฏิกริยาถอนตัว เช่น ความก้าวร้าว การปฏิเสธ การกดขี่ การถอนตัว และการต่อต้าน

จากโครงสร้างของประสบการณ์ว่างงานของผู้ให้ข้อมูลข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของเบอร์ริส สกินเนอร์ (Burrhus Skinner) ที่อธิบายว่า การแสดงออกของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมที่ได้รับการเสริมแรงและการลงโทษ ซึ่งเกิดจากการสังเกตผลของการกระทำ สะสมไว้ในความทรงจำว่าสภาพการณ์ใดแสดงพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลเช่นไร ทำให้บุคคลคาดเดาว่าตนจะได้รับผลอย่างไรเมื่อแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (Skinner, 1984) เช่นเดียวกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่มีความต้องการได้งานทำเป็นสิ่งเร้าและมีปัจจัยอื่น เช่น ระยะเวลาอันจำกัด สถานะที่ขัดสน การชักถามเข้าซื้อ การดูถูกเป็นแรงเสริมที่กระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความอารมณ์รู้สึกและแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา การเรียนรู้จากการสังเกตแล้วจดจำเป็นประสบการณ์นี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการปรับพฤติกรรม

รวมถึงทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (social cognitive learning theory) ของอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ที่อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ และการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร มนุษย์เรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นและผลของการกระทำนั้น แล้วจดจำสิ่งที่สังเกตเห็นไว้ในความทรงจำ เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาตามที่คาดคะเนถึงผลของการกระทำนั้น (Bandura, 1977) ซึ่งเอ็ดเวิร์ด ธอร์นไดค์ (Edward Thorndike) เรียกแนวคิดนี้ว่า กฎแห่งผล (the law of effect) (Schultz & Schultz, 2005) เช่นเดียวกับที่พบว่าพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลใน

‘ระยะปรับตัว’ ผู้ให้ข้อมูลสงบลง ผู้ให้ข้อมูลเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ถึงผลดีผลเสียที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับจากการกระทำ อันนำไปสู่การคาดคะเนผลในอนาคตและตัดสินใจเลิกใช้พฤติกรรมเดิมที่ทำให้ทั้งทุกข์และไม่บรรลุเป้าหมาย การปรับตัวเริ่มจากการปรับตัวทางด้านจิตใจเพื่อประนีประนอมความขัดแย้งในใจด้วยกลไกการป้องกันตัวเอง ทว่าเป็นไปในลักษณะประนีประนอม เช่น การทดแทน การแสดงปฏิกิริยาตรงข้าม การกล่าวโทษผู้อื่น และการหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง นอกจากการปรับสภาพจิตใจแล้วผู้ให้ข้อมูลยังเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมเพื่อแก้ปัญหาที่แท้จริงตามสถานการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งเป็นความพยายามของผู้ให้ข้อมูลที่จะแสดงออกให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เผชิญอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งหมดนี้ เป็นที่มาของแก่นประสบการณ์ว่างานของบัณฑิตสาขานตรีไทยที่ผู้ให้ข้อมูลมีร่วมกัน คือ ‘เรียนรู้เพื่อปรับตัว’

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาจะนำไปสู่ความเข้าใจประสบการณ์สภาวะ และผลกระทบที่เกิดจากการว่างงานของบัณฑิตสาขานตรีไทย นำไปสู่การพัฒนาแนวปฏิบัติอันดีที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการศึกษาคนตรีไทยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปเป็นฐานความคิดที่จะนำไปสู่นโยบาย กลยุทธ์ หรือเป้าหมายในการจัดการศึกษาคนตรีไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ การศึกษารั้วนี้เป็นเพียงกรณีศึกษาที่อาจเป็นแนวทางไปสู่การศึกษาวิจัยในลำดับถัดไป เช่น การศึกษาประสบการณ์ว่างงานในบัณฑิตสาขาวิชาอื่น การศึกษาประสบการณ์ด้านอื่นของบัณฑิตสาขานตรีไทย และการศึกษาประสบการณ์ว่างงานของบัณฑิตสาขานตรีไทยในบริบทอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ สุชะตุงคะ. (2538). **คู่มือจิตวิทยาคลินิก**. กรุงเทพฯ : เมติคัล มีเดีย.
- ชวลิต สละ. (2551). **หลักเศรษฐศาสตร์แรงงานเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ :
แอ็คทีฟพริ้นท์.
- ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์. (2555). **ดนตรีศึกษา : หลักการและสาระสำคัญ**.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. (2546). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2554
(24 เมษายน 2554). ราชกิจจานุเบกษา. 128, (ตอนพิเศษ 47ง), หน้า
44-46.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (19 สิงหาคม 2542).
ราชกิจจานุเบกษา. 116, (ตอนที่ 74ก), หน้า 1-23.
- วรุณี ภูวสกุล. (2552). อารมณ์. ใน จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ
จิตวิทยาทั่วไป (หน้า 263-279). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิริอร วิชชาวุธ. (2552). แรงจูงใจ. ใน จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ
จิตวิทยาทั่วไป (หน้า 225-256). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2554). **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาณี หาญพัฒนานุสรณ์. (2559). **เศรษฐศาสตร์มหภาคพื้นฐาน**.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และภาวนา พัฒนศรี. (2538). **ปัญหาการว่างงาน:
โอกาสของงานสังคมสงเคราะห์เพื่อพัฒนาบริการสวัสดิการสังคม ปี 2535**.
วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อุบลรัตน์ เพ็งสฤติย์. (2552). PC290 **จิตวิทยาพัฒนาการ**. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Bandura, A. (1977). **Social Learning Theory**. Englewood Cliffs,
NJ: Prentice-Hall.

- Bandura, A. (1992). Self-efficacy mechanism in psychobiologic functioning. In R. Schwarzer (Ed.), **Self-efficacy: Thought control of action** (pp. 355-394). Washington, DC: Hemisphere.
- Coon, D., & Mitterer, J. O. (2009). **Psychology** (11th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Comer, R., & Gould, E. (2013). **Psychology Around Us** (2nd ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Dweck, C. S. & Elliott, E. S. (1983). Achievement Motivation. In P. H. Mussen (Gen. Ed.), & E. M. Hetherington (Ed.), **Handbook of Child Psychology** (Vol. 4, pp. 643-691). New York: Wiley.
- Kalat, James W. (1990). **Introduction to Psychology** (2nd ed.). California: Wadsworth.
- Maslow, A. H. (1970). **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row.
- McClelland, D. C. (1953). **Human Motivation**. Scott, Foresman and Company.
- McClelland, D. C., Rindlisbacher, A., & DeCharms, R. (1955). Religious and other sources of parental attitudes toward independence training. In D. C. McClelland (Ed.), **Studies in Motivation** (pp. 389-397). New York: Appleton-Century-Crofts.
- McConnell, Cambell R., Brue, Stanley L., & Macpherson, David A. (1999). **Contemporary Labor Economics** (5th ed.). New York: McGraw-Hill Education.
- Mesquita, B., & Markus, H. R. (2004). Culture and Emotion: Model of Agency as Sources of Cultural Variation in Emotion. In A. S. R. Manstead, S. R. Antony, et al. (Eds), **Feelings and**

Emotions: The Amsterdam Symposium. New York: Cambridge University Press.

Plutchick, R. (2003). **Emotions and Life.** Washington, DC: American Psychological Association.

Scherer, K. R. & Tannenbaum, P. H. (1986). Emotion Experiences in Everyday Life: A Survey Approach. **Motivation and Emotion, 10**, 295-314.

Schiller, Bradley R. (2014). **Essentials Economics** (9th ed.). New York: McGraw-Hill Education.

Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2005). **Theories of the Personality** (8th ed.). Belmont, CA: Cengage Learning/Wadsworth.

Skinner, B. F. (1984). **Science and Human Behavior.** New York: Macmillan.

Slattery, Martin. (2003). **Key Idea in Sociology.** Cheltenham: Nelson Thornes.

Tucker, Irvin B. (2011). **Survey of Economics.** Mason: South-Western Cengage Learning.
